

Małgorzata PŁACZEK, Roman DYGA

e-mail: m.placzek@po.opole.pl

Katedra Inżynierii Procesowej, Wydział Mechaniczny, Politechnika Opolska, Opole

Ocena metod wyznaczania udziałów objętościowych faz w odniesieniu do przepływu gaz-ciecz w kanałach wypełnionych pianami metalowymi

Wstęp

W literaturze brak jest zależności do obliczania udziałów objętościowych faz w przepływie powietrze-olej w kanałach poziomych wypełnionych pianami metalowymi. Stąd też w pracy przeprowadzono analizę własnych danych doświadczalnych w oparciu o dostępne w literaturze zależności matematyczne opracowane dla układów dwufazowych gaz-ciecz przepływających przez kanały lub kolumny wypełnione materiałem porowatym. Ponadto bazując na wynikach wcześniejszych analiz [Płaczek i in., 2012] oraz biorąc pod uwagę podobieństwo identyfikowanych w badaniach własnych struktur przepływu (przepływ rozwarstwiony, korkowy, rzutowy) do klasycznych struktur obserwowanych przy przepływie mieszaniny dwufazowej gaz-ciecz przez kanał poziomy, dane eksperymentalne wykorzystano również do ewaluacji ważności modeli opracowanych dla układów gaz-ciecz przepływających przez kanały niewypełnione.

Badania doświadczalne

Materiały. Badano przepływ układu powietrze-olej *Velol-9Q*. Właściwości oleju były następujące: gęstość $\rho_{o(20^\circ C)} = 859,8 \text{ kg/m}^3$; lepkość $\eta_{o(20^\circ C)} = 8,78 \cdot 10^{-3} \text{ Pa}\cdot\text{s}$

Aparatura. Pomiary prowadzono w poziomych kanałach o średnicy wewnętrznej 20 mm i długości 2610 mm wypełnionych pianą aluminiową o różnej gęstości upakowania porów, tj. 20, 30 oraz 40 PPI (por per inch). Różniły się one porowatością ϕ i wielkością komórek d_c (Tab. 1). Zdjęcia przykładowej piany wykorzystanej w badaniach własnych przedstawiono na rys. 1.

Tab. 1. Charakterystyka pian aluminiowych wykorzystanych w badaniach

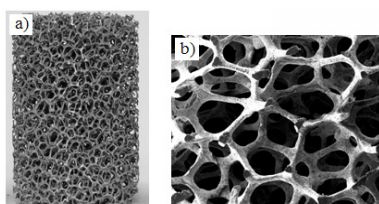
Piana (stop)	20 PPI (AlSi7Mg)	30 PPI (AlSi7Mg)	40 PPI (Al 6101)
Porowatość ϕ , [%]	93,4	94,3	92,9
Średnica komórki d_c , [mm]	3,452	2,255	2,386

Metodyka. Badania doświadczalne obok pomiaru udziałów objętościowych faz obejmowały także pomiar spadków ciśnienia oraz identyfikację struktur przepływu. Pomiar udziału objętościowego realizowano metodą objętościową, która polegała na zatrzymaniu mieszaniny powietrze-olej w odcinku pomiarowym o znanej objętości. Pomiar objętości oleju zatrzymanego w rurze przy znajomości całkowitej objętości odcinka pomiarowego, jednocześnie umożliwia wyznaczenie udziału objętościowego powietrza (ϵ_g).

Zakres badań podano w tab. 2. W obliczeniach zastosowano poniższe zależności:

– prędkość pozorną gazu (u_{sg}) i oleju (u_{so})

$$u_{sg(o)} = (G_{g(o)}) / (\rho_{g(o)} A) \quad (1)$$

Rys. 1. Piana *Duocell* 20 PPI: a) wypełnienie kanału, b) szkielet komórkowy

Tab. 2. Zakres badań doświadczalnych

Płyn (f)	Prędkość pozorną $u_{s,f}$, [m/s]	Wlotowy udział objętościowy ξ_f , [-]
Powietrze (g)	0,028±2,39	0,313±0,998
Olej (o)	0,006±0,061	0,002±0,988

– wlotowy udział objętościowy gazu (oleju)

$$\xi_{g(o)} = Q_{g(o)} / (Q_g + Q_o) = [u_{sg(o)} / (u_{sg} + u_{so})] \quad (2)$$

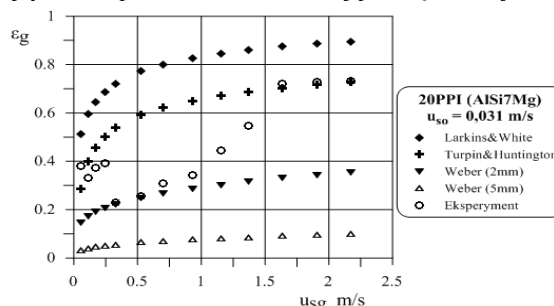
gdzie:

- $G_{g(o)}$ – strumień masowy gazu (oleju), [kg/s],
- A – pole przekroju porzecznego kanału, [m²],
- $Q_{g(o)}$ – strumień objętościowy gazu (oleju), [m³/s].

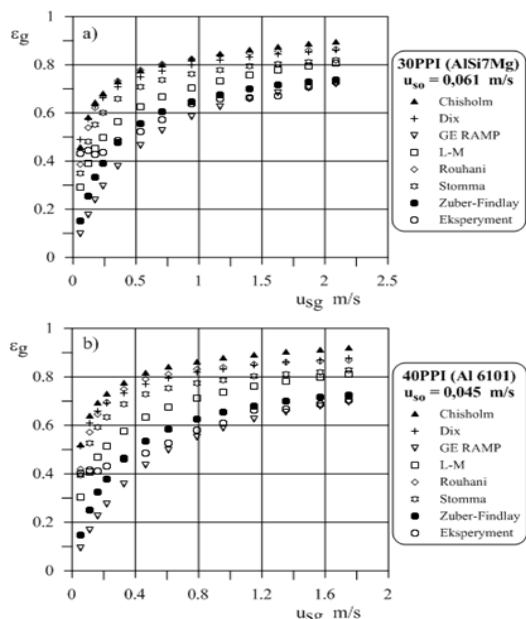
Wyniki i ich analiza

Do opisu udziałów objętościowych faz w przepływie powietrze-olej przez kanały wypełnione pianami metalowymi wykorzystano w pracy trzy modele opracowane dla ośrodków porowatych, tj. model *Larkinsa* i *White'a* [1961], *Turpina* i *Huntingtona* [1967] oraz *Webera* [1961]. Dokonano również ewaluacji ważności 7 modeli obliczania udziałów objętościowych faz opracowanych dla układów gaz-ciecz przepływających przez kanały niewypełnione, tj. modelu *Lockharta-Martinello* [1949], *Zubera-Findlaya* [1965], *Dixa* [1971], *Chisholma* [1974], modelu *GE RAMP* [Punches, 1977], *Stommy* [1979] oraz *Rouhani'ego* [1986].

Analiza danych na przedstawionych na rys. 2 wskazuje, że żadna z metod opracowanych dla ośrodków porowatych nie oddaje dobrze charakteru zmian oraz wartości zmierzonego udziału objętościowego gazu ϵ_g , a wartości są znacznie zawyżone bądź zaniżone. Wynika to z faktu, że oryginalnie metody te opisują przepływ gaz-ciecz realizowany w aparatach kolumnowych o orientacji pionowej, a więc odmiennej od rozpatrywanej w badaniach własnych. Ponadto diametralnie różna struktura geometryczna złoża usypanego i piany, powoduje duże problemy z ustaleniem wymiarów charakterystycznych w zależnościach obliczeniowych, np. średnicy hydraulicznej. W ośrodkach ziarnistych jest to zwykle wielkość odniesiona do średnicy cząstki, która w pianach fizycznie nie istnieje. Możliwość bezpośredniego wykorzystania modeli słusznych dla przepływu w ośrodkach porowatych do opisu udziałów objętościowych faz w przepływie gaz-ciecz przez piany jest ograniczona ze względu na występowanie wyraźnie innych struktur przepływu w pianach metalowych niż w ośrodkach porowatych. Większa różnorodność struktur przepływu w pianach metalowych sprawia, że zjawiska towarzyszące przepływowi w przestrzeni komórkowej pian są bardziej złożone.

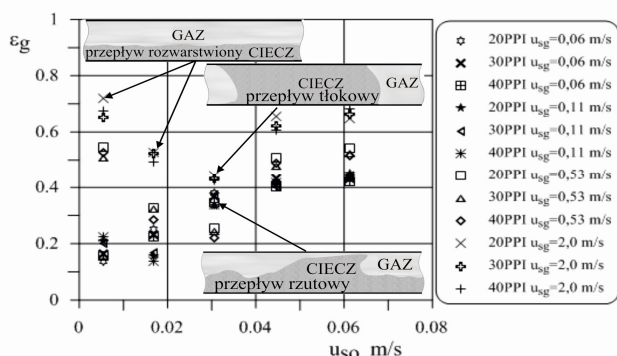

Rys.2. Udział objętościowy gazu w przepływie powietrze-olej obliczony wg metod opracowanych dla ośrodków porowatych ($u_{so} = 0,031 \text{ m/s}$)

Rys. 3. Udział objętościowy gazu w przepływie powietrze-olej obliczony wg metod opracowanych dla kanałów niewypełnionych: a) 30 PPI, b) 40 PPI

Z rys. 3 wynika, że udział objętościowy gazu zwiększa się wraz ze wzrostem prędkości pozornej gazu. W odniesieniu do wyników własnych badań eksperymentalnych wybrane metody obliczeniowe opracowane dla kanałów niewypełnionych w większości przypadków dają znacznie zawyżone wyniki obliczeń. Można to tłumaczyć tym, że metody te odnoszą się do przepływu przez rury pozbawione wypełnienia, w których poślizg międzyfazowy jest znacznie mniejszy od tego występującego w kanałach wypełnionych, w których może dochodzić do akumulacji cieczy na wypełnieniu. Wpływ poślizgu międzyfazowego jest szczególnie widoczny w przypadku przepływu rozwarstwowanego, kiedy gaz przepływa w górnej części kanału pomiarowego ze znacznie większą prędkością niż faza olejowa. W efekcie tego udział objętościowy powietrza ϵ_g w mieszaninie z olejem może być ponad 4-krotnie mniejszy od wlotowego udziału objętościowego gazu ζ_g , czyli wynikającego z relacji strumieni objętościowych faz na wlocie do kanału. W badaniach stwierdzono duży wpływ struktur przepływu na wartość udziałów objętościowych faz, co pokazano na rys. 4.

Rys. 4. Udział objętościowy gazu w funkcji prędkości pozornej oleju

Wyniki przeprowadzonej analizy statystycznej metod obliczania udziałów objętościowych faz w przepływie powietrze-olej przez kanały wypełnione pianą metalową przedstawiono w tab. 3. Z przeprowadzonej oceny wynika, że większość z analizowanych metod nie pozwala obliczyć wartości udziałów objętościowych faz z należytą dokładnością. Wysoce niezadowolające wyniki uzyskano dla modeli obliczania udziałów objętościowych faz opracowanych dla przepływu przez ziarniste ośrodki porowate, dla których wartość średniego odchylenia standardowego (RMS) przekracza znacznie

70%, a wartość błędu względnego $\delta(\epsilon)$ – 49%. Najlepsze przybliżenie do danych eksperymentalnych zapewniają metody *GE RAMP* [Punches, 1977] oraz *Zubera-Findlaya* [1965] opracowane dla przepływów przez kanały niewypełnione. Metody te w przypadku przepływu przez badane piany pozwalają wyznaczyć ϵ_g z dokładnością (RMS) odpowiednio 36% i 45% oraz z błędem względnym $\delta(\epsilon)$ na poziomie 13% oraz 19%.

Tab. 3. Ocena statystyczna wyników obliczeń

Autor modelu	Oznaczenie piany (stop)					
	20 PPI (AlSi7Mg)		30 PPI (AlSi7Mg)		40 PPI (Al 6101)	
	RMS	$\delta(\epsilon)$	RMS	$\delta(\epsilon)$	RMS	$\delta(\epsilon)$
[Lockhart i Martinelli., 1949]	1,01	1,01	0,96	0,92	1,11	1,24
[Zuber i Findlay, 1965]	0,46	0,20	0,45	0,19	0,55	0,30
[Dix, 1971]	1,29	1,67	1,24	1,53	1,42	2,04
[Chisholm, 1974]	1,36	1,86	1,30	1,71	1,50	2,27
<i>GE RAMP</i> [Punches, 1977]	0,36	0,13	0,36	0,13	0,42	0,17
[Stomma, 1979]	1,20	1,44	1,14	1,30	1,32	1,74
[Rouhani., 1986]	1,21	1,47	1,16	1,35	1,35	1,84
[Larkins i White, 1961]	1,17	1,37	1,10	1,22	1,26	1,60
[Turpin i Huntington, 1967]	0,77	0,60	0,70	0,49	0,84	0,69
[Weber, 1961] (2 mm)	0,85	0,72	0,85	0,72	0,84	0,71
[Weber, 1961] (5 mm)	0,86	0,73	0,86	0,73	0,85	0,72

Wnioski

Przeprowadzona ocena statystyczna metod obliczania udziałów objętościowych faz w przepływie powietrze-olej pozwala stwierdzić, że większość z nich nie pozwala obliczyć wartości udziałów objętościowych faz z należytą dokładnością. Niezadowolające wyniki uzyskano dla metod obliczania udziałów objętościowych faz opracowanych dla przepływu przez ziarniste ośrodki porowate.

Najlepsze przybliżenie do danych eksperymentalnych zapewniają metody *GE RAMP* [Punches, 1977] oraz *Zubera-Findlay'a* [1965] opracowane dla przepływów przez kanały niewypełnione.

Biorąc pod uwagę, wyniki powyższej analizy model opisujący udziały objętościowe faz w przepływie przez kanały wypełnione pianami metalowymi musi uwzględniać (w większym stopniu niż modele dostępne w literaturze) specyfikę warunków przepływu, tj. właściwości fizyczne płynów, charakter przepływu oraz struktury przepływu.

LITERATURA

Chisholm D., 1974. A theoretical basis for the Lockhart-Martinelli correlation for two-phase flow. *Int. J. Heat Mass Trans.*, 10, 1767–1778. DOI: 10.1016/0017-9310(67)90047-6

Dix G.E., 1971. *Vapor void fraction for forced convection with subcooled boiling at low flow rates*, Ph. D. Thesis, Uni. of California, Berkeley

Larkins RP, White RR., 1961. Two-phase concurrent flow in packed beds. *AIChE J.*, 7, 231-239. DOI: 10.1002/aic.690070213

Lockhart R.C., Martinelli R.W., 1949. Proposed correlation of data for isothermal two-phase flow, two-component flow in the pipes. *Chem. Eng. Prog.*, 45, 1, 39-48

Placzek M., Dyga R., Witczak S., 2012. Experimental investigation of void fraction in gas-liquid flow through FeCrAlY foam. *Proc. Eng.*, 42, 755-768. DOI: 10.1016/j.proeng.2012.07.462

Punches W.C., 1977. MAYOUND-4A method evaluate transient thermal-hydraulic condition in rod bundles. Report GE RAMP no 23517.

Rouhani Z., 1986. *Steady state void fraction and pressure drop in water cooled reactors*. AB Atomenergie, Studsvik, Sweden

Stomma Z., 1979. *Two-phase flows – void fraction values determination*. Institute of Nuclear Research, Świerk/Warszawa, Report INR/18187/IXD/R/A

Turpin JL, Huntington RL., 1967. Prediction of pressure drop for two-phase two-component concurrent flow in packed beds. *AIChE J.*, 13, 1196-1202. DOI: 10.1002/aic.690130630

Weber H.H., 1961. *Untersuchungen über die Verweilzeitverteilung in Aufstromkolonnen*. PhD Dissertation, TH Darmstadt, Deutschland

Zuber N., Findlay J.A., 1965. Average volumetric concentration in two-phase flow systems. *J. Heat Trans., Trans. ASME* 87, 453-468. DOI: 10.1115/1.3689137